

Etnomusikoloogia osakonna põhikoosseisu kuulusid 2006. aastal osakonnajuhataja Triinu Ojamaa, vanemteadurid Ingrid Rüütel ja Taive Särg, teadurid Kanni Labi, Helen Kõmmus ja Guldžahon Jussufi. Kuni septembrini töötas teadurina Andreas Kalkun. Abipersonali moodustasid toimetaja Edna Tuvi, assistent Mari Bleive, programmeerija Koit Haugas ja arvutihaldur Risto Jürjets.

SIHTFINANTSEERITAV TEEMA “MUUSIKALINE TEKST JA KONTEKST PÄRIMUSKULTUURIS” (2001–2006)

Viie aasta jooksul on teema põhitäitjatena töötanud Triinu Ojamaa, Ingrid Rüütel, Vaike Sarv, Anu Vissel, Taive Särg, Kanni Labi, Guldžahon Jussufi, Helen Kõmmus, Krista Sildoja ja Andreas Kalkun.

Teema sisuks oli eesti ja sugulusrahvaste traditsionaalse muusikaloo ja muusikakultuuri funktsioneerimise uurimine. 2005. aastast alates oli uurimuse peamiseks muusika ja identiteedi seostel. Valdavalt tegeldi vokaalmuusikaga; pillimuusikat uurisid K. Sildoja ja G. Jussufi. Analüüsi ka folklooriliikumist Eestis ja rahvuslikke muusikasündmusi.

Uuritud alateemad

“Spetsiifiline ja universaalne traditsionaalses muusikas” (T. Ojamaa), “Rahvaviiside võrdlev tüpoloogia” (I. Rüütel), “Pärimusmuusika ning selle kultuurantropoloogiline ja ajalooline kontekst” (I. Rüütel), “Eesti rahvalaul minevikus ja tänapäeval” (T. Särg), “Setu

traditsionaalse muusika struktuur ja funktsioonid” (V. Sarv), “Laps ja pärimus” (A. Vissel), “Seto naistelaulud” (A. Kalkun), “Eesti viiuldajate rahvapärane mängumaneer” (K. Sildoja), “Eesti kandlemuusika” (G. Jussufi) ja “Läänemeresoome regilaulude semantika” (K. Labi).

Teema väljunditena on:

- 1) kaitsnud kolm doktoriväitekirja (A. Vissel, T. Särg ja K. Labi);
- 2) alustanud ilmumist etnomusikoloogia osakonna sariväljaanne “Töid etnomusikoloogia alalt” (ilmusid numbrid 1, 2, 3, 4) ja jätkas ilmumist “Ars Musicae Popularis” (ilmusid numbrid 15, 16, 17);
- 3) ilmunud 27 artiklit rahvusvahelistes teadusväljaannetes ja 44 artiklit eestikeelsetes teadusväljaannetes;
- 4) peetud 36 ettekannet rahvusvahelistel teaduskonverentsidel ja 17 ettekannet Eesti teaduskonverentsidel;
- 5) korraldatud kaks rahvusvahelist teaduskonverentsi;

Foto 2. Filosoofiadoktori kraadi kaitsnud Kanni Labi. Alar Madissoni foto.

6) aktiivselt osaletud nelja rahvusvahelise erialaorganisatsiooni töös.

Projekti lisaproduktideks oli hulgaliselt populaarteaduslikke ettekandeid ning etnomusikoloogiat ja rahvakultuuri populariseerivaid kirjutisi. Uurimistulemusi on kasutatud ka kooliõpikute koostamisel (T. Särg).

JÄTKUVAD PROJEKTID

Eesti Teadusfondi (ETF) grandiprojekt nr 6730 “Kaasaegsete meetodite rakendamine traditsionaalse mitmehäälsuse uurimisel” (2006–2009), grandihoidja Triinu Ojamaa, projekti täitjad Žanna Pärtlas (EMTA) ja Andreas Kalkun.

Projekt otsib lahendust mitmehäälsel traditsionaalsel muusika uurimisel komplitseerivatele helitehnilistele ja meetodilistele probleemidele. Uurimisaineks on mitmehäälsed laulud eelkõige setu traditsionaalses kultuuris, aga ka sellega ajalooliselt seotud kultuurides. Projekti teostamise käigus jälgitakse samuti nooremate lauljate muusikalise käitumise kujunemist bikulturaalses keskkonnas.

2006. aastal tehti välitöid Värskas, Mikitamäel ja Obinitsas.

Setu muusikalistest traditsioonidest peeti neli ettekannet: A. Kalkun rääkis teemal “Samuel Sommeri seto laulude kogu loomisest, arhiivile üleandmisest ja retseptisioonist” Helsingis Soome Kirjanduse Seltsi (SKS) seminaril; Ž. Pärtlas, teemal “Some interethnic parallels in Setu traditional vocal polyphony” Jokkmokkis *European Seminar in Ethnomusicology* (ESEM) konverentsil, Ž. Pärtlas ja A. Kalkun teemal “Leiko, Helmise ja Kuldatsäuga mitmekanalilisest salvestamisest” Eesti Rahvaluule Arhiivi kogumiskonverentsil ja T. Ojamaa (kaasautor A. Kalkun) teemal “Orthodox chanting and traditional singing: conflicts and compromises” konverentsil “Ethnic Sources of Traditional Music Cultures” Varssavi Teaduste Akadeemias.

Riikliku sihtprogrammi “Eesti keel ja rahvuslik mälu” projekt “Eesti rahvaviiside tüpoloogia” (2004–2008), projektijuht Ingrid Rüütel, tehnilised teostajad Koit Haugas ja Edna Tuvi.

Taive Särg pidas ettekande “Millega tegeleb zoomusikoloogia?” veebruaris korraldatud interdistsiplinaarsel seminaril “Inimene ja (lemmik)loomad III: Müüdid loomadest”. Alar Madissoni foto.

E. Tuvi kontrollis ja parandas “Eesti rahvalaulude antoloogia” (ERIA) andmebaasis 750 kirjet.

K. Haugas teostas järgmised tehnilised tööd:

- muutis analüüsi metoodika optimeerimiseks moodulite väljakutse järjekorda ja hargnemistingimusi eeltötluse, lähtetsentrite ja klasteranalüüsi programmides;
- lisas lõpliku aruande programmi binomiaalsel jaotusel põhineva matemaatilise statistika mooduli;
- lisas eeltötluse programmi helirea analüüsi mooduli;
- viis analüüsiprogrammid MS Visual Studio 2003.NET platvormile;
- täiendas viisi põhikuju ja variantide leidmise programmi;
- teostas regiviiside klasteranalüüsi (Kodavere regiviiside tüpologia esialgne variant).

I. Rüütel koostas ja publitseeris ülevaate andmebaasi põhimõtetest ja struktuurist ning rahvaviiside tüpoloogia koostamise meetodist ja üherealiste regiviiside tüpoloogilisest süsteemist.

Programmi “Lõuna-Eesti keel ja kultuur” projekt “Mulgimaa rahvalaulud viisidega” (2005–2009), projektijuht Taive Särg, tehniline teostaja Edna Tuvi, keeleteoimetaja Ellen Niit.

Projekti eesmärgid:

- 1) muuta allpool nimetatud väljaannete vahendusel uurijaile ja muusikahuvilisele üldsusele kättesaadavaks kõik Eesti Rahvaluule Arhiivis leiduvad Karksi kihelkonna regilaulud ning teised vanemad vokaalžanrid;
- 2) pakkuda pärimusmuusika viljelejaile valikut ajalooliselt Mulgimaalt koos viisidega kogutud rahvalauludest.

Väljunditena publitseeritakse 1) Karksi kihelkonna vanad rahvalaulud viisidega I–III; 2) Mulgi laulik. 2006. aastal valmistati trükiks ette Karksi kihelkonna laulude I. osa käsikiri.

RAHVUSVAHELISED KOOSTÖÖPROJEKTID

“On the crossroads of local and global: popular music and the construction of national identity in the 21st century” (2006–2010). Projekti koordinaatorid Triinu Ojamaa (EKM) ja Tarja Rautiainen-Keskustalo (Tampere ülikool). Projekti täitjad Taive Särg, Kanni Labi, Helen Kõmmus ja Antti Koironen.

Projekti eesmärk on Eesti ja Soome uurijate koostöö rahvusidentiteedi konstrueerimise uurimisel 21. sajandil ehk tingimustes, kus globaalsed kultuurimõjutused ja populaarkultuur omandavad üha suuremat tähtsust.

Temaatika: populaarmuusika roll rahvuslikus väärtussüsteemis ajaloolisest perspektiivist, etniliste vähemuste osatähtsus populaarkultuuris, seosed traditsionaalse ja populaarkultuuri vahel.

Koostööprojekt sõlmiti 2006. aasta mais. Korraldati ka seminar, kus arutati peamiselt ühistöö võimalikke suundi ja vorme.

OSALEMINE TEISTES PROJEKTIDES

Rahvusvaheline koostööprojekt “Traditions and innovations in Estonian and Bulgarian cultural heritage” (koordinaatorid M. Kõiva ja E. Anastasova), projekti täitja T. Ojamaa.

Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskuse poeetilise ja muusikalise folkloori moodul: T. Ojamaa, T. Särg, I. Rüütel, A. Kalkun ja H. Kõmmus.

Riikliku sihtprogrammi “Eesti keel ja rahvuslik mälu” projekt “Vana Kannel. Eesti regilaulud (Monumenta Estoniae Antiquae I)” (projekti juht J. Oras), täitja E. Tuvi.

ETTEKANDED RAHVUSVAHELISTEL TEADUSÜRITUSTEL

Taive Särg, “Katsed uurida regilaulu kui sõnadest ja viisist koosnevat tervikut selle traditsioonilise ja tänapäevase esituse kontekstis” 4. mail 2006 Läänemeresoome vanade runolaulude uurimise töörühma seminaril Helsingi (SKS).

Triinu Ojamaa, “Self-representation of bimusical Khanty” ja **Taive Särg**, “Does melodic accent shape the melody contour in Estonian folk songs?” 22.–26. augustini 2006 Itaalias, Bologna Ülikoolis teadusfoorumil “The 9th International Conference on Musical Perception and Cognition. 6th Triennial Conference of the European Society for the Cognitive Sciences of Music”.

Triinu Ojamaa, “An attempt to modernize traditional music: a Khanty Case” ja **Taive Särg**, “Identity Markers in South-Estonian popular Music: The Manifestation of Being Ethnically Different” 6.–10. septembrini 2006 Rootsis Jokkmokkis XXII Euroopa etnomusikoloogia seminaril (ESEM = *European Seminar in Ethnomusicology*).

Kanni Labi, “Eesti regivärsi teekond 21. sajandisse” 23. novembril 2006 Eesti Kirjandusmuuseumis rahvusvahelisel konverentsil “Regilaulu müüdid ja ideoloogiad”.

Guldžahon Jussufi, “Опыт усовершенствования памирских хор-дофонов” 4.–6. detsembrini 2006 Venemaa Kunstiajaloo Instituudis Sankt-Peterburgis konverentsil “Музыкальные инструменты в истории культуры”.

Triinu Ojamaa (kaasautor **Andreas Kalkun**), “Orthodox chanting and traditional singing: conflicts and compromises” 7.–9. detsembrini 2006 Varssavis Poola Teaduste Akadeemia konverentsil “Ethnic Sources of Traditional Music Cultures of Middle-Eastern Europe. Folk and Ecclesiastical Transmission”.

ETTEKANDED EESTI TEADUSÜRITUSTEL

Taive Särg, “Millega tegeleb zoomusikoloogia?” 27. ja 28. veebruaril 2006 interdistsiplinaarsel seminaril “Inimene ja (lemmik)loomad III: Müüdid loomadest” Tartus Eesti Kirjandusmuuseumis.

Helen Kõmmus, “Võro regilaulja Hiiumaal. Vannoimmi perändüs vahtsõn koton” 19.–21. oktoobrini 2006 Võrus Võru Instituudi konverentsil “Läänemeresoome kodu”.

Helen Kõmmus, “2004.–2006. aasta välitöödest Hiiumaal” 26. oktoobril 2006 Akadeemilise Rahvaluule Seltsi kogumiskonverentsil “Kogumistöö mõtestamine” Tartus Eesti Kirjandusmuuseumis.

OSALEMINE ERIALAORGANISATSIOONIDE TÖÖS

International Council of Organizations of Folklore Festivals and Folk Art: I. Rüütel (Eesti rahvusdelegaat).

International Council for Traditional Music: I. Rüütel (Eesti rahvussektsiooni esimees), T. Särg.

European Seminar in Ethnomusicology: T. Ojamaa, T. Särg.

European Society for the Cognitive Sciences of Music: T. Ojamaa.

Eesti Muusikateaduse Selts: T. Ojamaa (juhatuse liige)

Eesti Akadeemiline Rahvaluule Selts: T. Särg (juhatuse liige), I. Rüütel, E. Tuvi, K. Labi, H. Kõmmus.

UURIMISAINESE SALVESTAMINE

Setu laulude salvestamine wav-failidena 10-kanalilise arvutipõhise salvestussüsteemiga Värskas ja Mikitamäel 19.–21. juunini 2006. Eesti Kirjandusmuuseumi ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ühistel välitöödel osalesid J. Tamm, T. Ojamaa, A. Kalkun, Ž. Pärtlas, T. Bleive, L. Laanemets ja E. Janno. Materjali on kasutanud Ž. Pärtlas teaduslikus uurimistöös ja õppetöös.

T. Ojamaa on teinud videosalvestuse “Taarka” etendusest Obinitsas. Salvestis on eelkõige mõeldud A. Kalkuni ja T. Ojamaa naisuurimusliku suunitlusega artikli tarbeks. Salvestist on kasutatud ka konverentsiettekannetes (T. Särg) ja õppetöös (T. Ojamaa, J. Oras).

A. Kalkun ja T. Ojamaa salvestasid intervjuusid setokoori Leiko ja Värška kirikukoori lauljatega uurimuse “Traditional singing and orthodox chanting: conflicts and compromises” jaoks (konverentsiettekannet ja teadusartikkel).

T. Ojamaa ja M. Bleive on teinud videosalvestusi hip-hop-kultuuri sündmustest Eestis (2006. aasta olulisimad breigibättilid, *beatboxi*- ja MC-bättilid, Elva *hip-hop*-festival). Materjali on kasutatud T. Ojamaa teaduslikus uurimistöös, samuti õppetöös.

T. Ojamaa ja M. Bleive on teinud heli- ja videosalvestusi Veljo Tormise Regilaulukeskuse üritustest Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias (EMTA). T. Ojamaa on materjali kasutanud õppetöös ja raadiosaadete tegemisel.

I. Rüütel korraldas kõigi Baltica ülevaatuste videosalvestamise (salvestas Alar Ojalo) ja kosjade filmimise 25. novembril 2006 Kihnus (salvestas Mati Hint). Materjali on kavas kasutada I. Rüütli teadustöös.

OSALEMINE KÕRGKOOLIDE ÕPPETÖÖS

G. Jussufi on muusikateooria ja klaveri erakorraline dotsent Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias.

H. Kõmmus andis 2006 sügissemestril rahvamuusika loeng-praktikume Tartu Ülikooli Õpetajate Seminaris.

2006. aastal magistrikaadi kaitsnud Helen Kõmmus Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskuse aastakonverentsil. Alar Madissoni foto.

T. Ojamaa pidas 2006 kevadsemestril loengukursuse “Etnomusikoloogia põhisuunad” Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ja samal semestril loengukursuse “Etnomusikoloogia” Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias ning juhendas EMTA muusikateaduse osakonna üliõpilase Anneli Palme proseminaritööd “Sariürituse *Regituba* probleemistik”.

I. Rüütel juhendas Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias Kartin Krause magistrیتööd, Tallinna Ülikoolis Sille Kapperi magistrیتööd

ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias Maile Suti bakalaureusetööd.

T. Särg pidas kevadsemestril 2006 Tartu Ülikoolis loengukursuse “Eesti rahvamuusika”, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias loengukursuse “Etnomusikoloogia” ja Heino Elleri nimelises Muusikakoolis loengukursuse “Eesti rahvamuusika”, sügissemestril 2006 Joensuu Ülikoolis loengukursuse “Eesti etnomusikoloogia” Tartu Ülikoolis loengukursuse “Eesti rahvamuusika” (koos Helen Kõmmusega), 10. veebruaril 2006 Tartu Ülikooli üldfoneetika seminaris loengu “Põhitooni mõõtmisest regilaulus” ning juhendas Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias Reine Niine semestritööd “Häädemeeste rahvaviiside andmebaas”, Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule õppetooli juures Katrin Soone magistrیتööd ja Marion Selgalli bakalaureusetööd.

PUBLIKATSIOONID

Kõmmus, Helen. Neli taasavastatud laulikut. Cyrillus Kreegi 1921. aastal Ridalas ja Haapsalus salvestatud rahvapäraste koraalide esitajatest. Hiiemäe, Mall & Labi, Kanni (toim). *Linna-alused*. Pro Folkloristica 13. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2006, 61–69.

Kõmmus, Helen. Kaustise rahvamuusika ja Viljandi pärimusmuusikafestival: võrdsed, ent võrreldamatud? Särg, Taive & Labi, Kanni (toim). *Pärimusmuusikast populaarmuusikani*. Töid etnomusikoloogia alalt 3. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, 99–120.

Kõmmus, Helen. Virosta Eestiksi. Tukholman virolainen kansantanssiryhmä Suomessa vuoden 1958 kesällä. Mantere, Markus & Aho, Marko (toim). *Ensimmäisellä kentällä*. Musiikin suunta 4. Helsinki: Suomen etnomusikologinen seura, 2005, 5–15.

Labi, Kanni. *Eesti regilaulude verbisemantika*. Dissertationes philologiae Estonicae Universitatis Tartuensis 18. (Dokoritöö: Tartu Ülikool.) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2006 (ka võrguteavikuna: <http://www.utlib.ee/ekollekt/diss/dok/2006/b18425720/labikanni.pdf>).

Labi, Kanni. J. Hurda kaastöölise J. Ustallo regilaulukontseptsioon. Hiemäe, Mall & Labi, Kanni (toim). *Linna-alused*. Pro Folkloristica 13. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2006, 82–101.

Labi, Kanni. Regilaulukeelest kirjakeeleks. J. Hurda kaastöölise vaatepunkt. Erelt, Mati & Sepper, Maria-Maren (toim). *Emakeele Seltsi aastaraamat* 51. Tartu: Emakeele Selts, 2006, 38–60.

Labi, Kanni. Kui saan, virve, veeremaie. Liikumise väljendamine regilaulus. *Keel ja Kirjandus* 7/2006, 538–556.

Labi, Kanni (toim). *Linna-alused*. Pro Folkloristica 13. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2006.

Ojamaa, Triinu. Self-representation of bimusical Khanty. *ICMPC9. Proceedings of the 9th International Conference on Musical Perception and Cognition. 6th Triennial Conference of the European Society for the Cognitive Science of Music. Alma Mater Studiorum University of Bologna, Italy. August 22.–26, 2006*. Bononia University Press. CD-version.

Ojamaa, Triinu. Hüperventilatsiooni ilmingud rituaalsetes tantsudes. *Mäetagused: Hüperajakiri* 34, 2006, 7–22.

Ojamaa, Triinu. Vana raua uuest needmisest. *Muusika*, 8–9/2006, 28–30.

Ojamaa, Triinu & Kalkun, Andreas (toim). *Individual and Collective in Traditional Culture = Individuaalne ja kollektiivne traditsionaalses kultuuris*. Töid etnomusikoloogia alalt 4. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseumi Etnomusikoloogia osakond, 2006.

Rüütel, Ingrid & Tiit, Ene-Margit. *Pärimuskultuur Eestis – kellele ja milleks* II. *Ars Musicae Popularis* 17. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2006.

Rüütel, Ingrid. Eesti regivärsiliste rahvalaulude muusikaline tüpoloogia. Kõiva, Mare (koost). *Võim ja kultuur* II. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum & Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskus, 2006, 83–102.

Rüütel, Ingrid. Traditional Music in Estonia Today. *Fontes artis musicae: Journal of the International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres (IAML)*, 51/3–4, 2006, 295–303.

Särg, Taive. Does melodic accent shape the melody contour in Estonian folk songs? *ICMPC 9. Proceedings of the 9th International Conference on Musical Perception and Cognition. 6th Triennial Conference of the European Society for the Cognitive Sciences of Music. Alma Mater Studiorum University of Bologna, Italy. August 22–26, 2006.* Bononia University Press. CD-version.

Särg, Taive. Kõne ja muusika piiril: ahellaulu analüüs. Kõiva, Mare (koost). *Võim ja kultuur II*. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum & Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskus, 2006, 229–293.